

legs claus entre Lucrècia i Tarquino. Jordi Carbonell, amb una clarividència absoluta, tancà l'acte agraint el treball fet al director i actors i recordant, entre moltes altres coses, les dificultats de dicció dels alexandrins apariats de l'obra de Ramis.

Aquesta sessió fou el preàmbul de l'estrena a Barcelona de la *Lucrècia* de Joan Ramis i Ramis el dijous 3 d'abril del 2014 a La sala Frègoli. Estrena que ha recollit els millors elogis de la crítica i que ha fet el ple deixant força dies espectadors sense poder assistir a la representació. La importància i transcendència d'aquesta estrena és fonamental per a la dramaturgia catalana perquè a partir del treball de La Trup, *Lucrècia* ja no és solament un referent erudit de la nostra historiografia literària i dramàtica sinó que, tancant un cicle, avui ja és una referència dramàtica que ha pujat als escenaris catalans. I també una clara mostra de com la cultura i la història de la literatura i el teatre és un teixit i una suma de voluntats i esforços, sovint anònims, que fan possible un resultat. L'any 1964, a l'Ateneu de Maó, Jordi Carbonell donà a conèixer el resultat de la seva recerca i cinquanta anys després uns actors menorquins, antics alumnes de l'Institut del Teatre, normalitzen la seva representació i la porten als escenaris catalans amb el que cal considerar la millor obra del teatre neoclàssic català.

Finalment el dia 6 de juny, i coincidint amb tots aquests actes i manifestacions, els membres de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans també homenatjaren a qui des de l'any 1946 està vinculat a la Institució i ha ocupat, a més, càrrecs diversos dins del seu organigrama de funcionament. I ho feren oferint-li un volum, *L'obra de Joan Roís de Corella* que, a cura d'Antoni Ferrando i Vicent Martines, recull en un sol volum tots els treballs, fins ara dispersos, que Jordi Carbonell ha dedicat a l'escriptor valencià en el que ha estat, també, una de les principals línies d'investigació i recerca de la seva obra historiogràfica. Un primer article sobre Roís de Corella, publicat al llibre *Homenatge a Carles Riba*, data de 1954.

Àlex BROCH
Institut del Teatre

«Literatura i història a l'ensenyament». IX Jornada sobre Literatura i Ensenyament. Càtedra Màrius Torres (9 i 10 de maig de 2014). — El 2014, més enllà d'altres efemèrides com l'Any Vinyoli o el centenari de la Mancomunitat, ha estat marcat en el calendari pel record dels fets del 1714 quan, després d'una resistència heroica, la ciutat de Barcelona caigué i amb ella totes les constitucions, lleis i llibertats pròpies del Principat. Només des d'aquest prisma de relectura de la memòria col·lectiva s'entén que la reflexió sobre la història hagi sigut un eix central dels debats del país, immers de ple en un procés precisament de recuperació de la sobirania perduda que ha de culminar en la consulta del 9N. I és dins d'aquest marc que ha tingut lloc un any més una nova Jornada sobre Literatura i Ensenyament a la Universitat de Lleida.

Sota el títol «Literatura i història a l'ensenyament», la Càtedra Màrius Torres, impulsora de la jornada juntament amb altres institucions col·laboradores, va congrega, entre la tarda del divendres 9 i el matí del dissabte 10 de maig, un seguit d'especialistes que es van ocupar de diverses qüestions relacionades amb la temàtica plantejada i que van poder debatre les seues tesis amb el públic assistent, força nombrós i format majoritàriament per professorat de secundària. L'objectiu no era altre que oferir una reflexió sobre la utilització de la història en la literatura catalana, des de l'edat mitjana fins al segle XXI, amb les aportacions no tan sols d'estudiosos sinó també d'escriptors en actiu.

La ponència inaugural va anar a càrrec de Magí Sunyer, qui va fer una panoràmica diacrònica de la presència dels fets del 1714 en la literatura contemporània (segles XIX i XX). Segons ell, es pot dividir en tres etapes: 1) la literatura política del temps de la guerra, 2) del 1840 al 1939, i 3) de

l'any 1977 fins als nostres dies. Pel que fa a la primera, cal subratllar que era molt més nombrosa la literatura política favorable als austriacistes. El segon període representaria el cicle del catalanisme complet i són unes dècades marcades, sobretot, per la cultura popular que, a partir de 1939, es va anar perdent, un moment en què de poesies se'n feia teatre. A partir de 1977, en darrer terme, comença un degoteig d'obres, inicialment amb una voluntat educadora però que també pretenen actualitzar els temes, que culmina amb una gran abundància de produccions arran del canvi de mil·lenni i l'aproximació a l'any 2014 en les quals el tema de la rendició de Barcelona s'imposa juntament amb altres constants com el simbolisme del poble resistent i l'abandó internacional i, evidentment, les figures tant de Villarroel com, sobretot, de Rafael Casanova.

A continuació, Jaume Barrull, historiador i professor de la UdL, va moderar la taula rodona sobre «Novel·la catalana i història» que va tancar la primera sessió de la Jornada i que van protagonitzar tres dels autors catalans de referència. Jaume Cabré (*Les veus del Pamano*), Albert Sánchez Piñol (*Victus*) i Pep Coll (*Dos taüts negres i dos de blancs*) van explicar què entenen ells per *novel·la històrica* i per què recorren a la història per fer ficció. Aquest punt de partida va servir perquè Cabré confessés, per exemple, que no se sentia còmode amb aquesta etiqueta de gènere o bé que Coll confirmés la màxima que la realitat supera la ficció i que, en el seu cas, el dilema va ser si encobrir o no els noms reals dels personatges. Per la seua part, Sánchez Piñol va fer girar el debat al voltant de la utilitat de la literatura a l'hora de generar canvis morals en els individus, que és nulla a parer seu, tot i que la narrativa sí que pot servir per fer transformacions socials amb els imaginaris col·lectius. De fet, si hi ha una cosa que es fa visible en les novel·les citades dels tres autors és que el pitjor monstre/enemic és un mateix.

La segona sessió s'iniciava al dia següent amb una mirada a l'època medieval conduïda per Isabel Grifoll. Un dels relats més impressionants és, sens dubte, *Tirant lo Blanc*, una novel·la que ha estat caracteritzada de total i en la qual la ficcionalització de la història no és un fet aïllat o marginal sinó més aviat el contrari. És en aquest sentit que Joanot Martorell recorre a la versemblança com a procediment retòric per fer creïbles, a ulls del lector —i encara més del lector contemporani avesat a la fantasia meravellosa dels llibres de cavalleries—, els episodis ficcionats i així s'entén que, al llarg de la novel·la, hi transitin personatges reals amb d'altres d'inventats o bé que s'hi recreïn fets històrics documentats amb d'altres que són fruit de la imaginació de l'autor. Un d'aquests últims, potser el que confereix un valor més singular a la novel·la, és allò que ningú es va atrevir a portar a terme: la reconquesta de Constantinoble, caiguda en mans dels turcs. Martorell, doncs, estableix sobre paper i en forma literària aquest projecte militar utòpic però possible.

En segon lloc va intervenir Enric Gallén, qui es va centrar en l'*Antígona* de Salvador Espriu per exemplificar com la construcció del mite pot ser un recurs literari a l'hora d'introduir la història en el discurs de la ficció. D'aquesta manera, va fer una radiografia sobre les interpretacions que s'han fet al llarg de la història del mite d'Antígona, a partir dels personatges nuclears de Creont i Antígona, entre les quals va destacar les aportacions de Hegel (moral social vs. moral familiar), Hölderlin (l'heroïna sense llei i forma contra la formalitat de l'estat) i Goethe (el tirà vs. una unió de bellesa i resistència) per examinar on se situa la d'Espriu. I és que en l'obra del creador de Sinera el fet que cal posar de relleu és que l'acció d'Antígona és totalment aïllada i l'emmudiment del poble ho fa encara més evident.

Finalment, la Jornada va ser clausurada per Simona Škrabec amb una interpretació de l'ús de la història i la quotidianitat que fa Jesús Moncada en *El cafè de la Granota*. Partint de la idea que el conte «Joc de caps» és l'evidència de la poètica moncadiana —donar corda a un rellotge que ha estat parat durant dècades, cosa que li serveix per recrear la bretxa d'un món que ell ha sentit—, va situar l'autor de Mequinensa, amb Quim Monzó, en la gran ruptura narrativa europea dels anys 80 del segle xx, l'era del postmodernisme, producte de la crisi dels grans relats. És a dir, que Moncada no crea un món mític sinó que vol actors conscients per entrenar-nos a desxifrar els fets

que ens són narrats, per la qual cosa en els seus contes la cadena de transmissió sempre és evident i visible i l'autor no vol esborrar-hi la traça del narrador. En definitiva, el temps de les grans novel·les era el XIX, però a la dècada dels 80 del XX ja no és el gènere més apropiat perquè no ens podem basar en una història única amb sentit: només podem observar el món sense més ambició que documentar-lo en trossets petits que acabin constituint un gran conglomerat.

En resum, van ser dues sessions molt productives i en les quals la participació i implicació del públic assistent va ser imprescindible a l'hora d'enriquir les aportacions dels experts amb preguntes, observacions i matisos de tota mena. Aquí és on rau un cop més l'èxit d'unes jornades que, des de la primera edició, volen transcendir les parets universitàries i arribar a la societat no només en forma de didàctica de la literatura, vehiculada a través dels professors de secundària i universitat, sinó també de divulgació científica.

Andratx BADIA ESCOLÀ

«Ortodoxos i dissidents en temps de Ramon Llull»: vuitena edició de l'Aula Lulliana de Barcelona (9 i 10 de maig de 2014). — Les tensions per qüestions de tipus espiritual van tenir un pes important en el context històric en què Ramon Llull va desenvolupar la seva activitat. La polarització es va produir entre dos sectors prou definits. D'una banda, les autoritats eclesiaàstiques posseïdores del poder espiritual, i, en bona part, del temporal; de l'altra, determinats sectors laics i alguns religiosos de base que aspiraven a tenir un major protagonisme en la pròpia espiritualitat i assumir com a propi el model dels evangelis. Les manifestacions d'heterodòxia, tot i aquesta oposició, no van constituir cap moviment unitari ni cohesionat, sinó tot al contrari, ja que van adoptar formes i actituds molt diverses, de vegades fins i tot divergents entre si.

Les VIII Jornades Acadèmiques Interdisciplinàries de l'Aula Lulliana de Barcelona, celebrades els dies 9 i 10 de maig de 2014 amb el títol «Ortodoxos i dissidents en temps de Ramon Llull», es van centrar en diverses formes d'heterodòxia desenvolupades vers el pas del segle XIII al XIV. Les quatre conferències que s'hi van pronunciar van analitzar quatre personatges vinculats, amb grau divers, als moviments heterodoxos: el metge Arnau de Vilanova, la mística francesa Marguerite Porete, Jacques de Molay, darrer gran mestre del Temple, i el mateix Ramon Llull.

Jaume Mensa va obrir les Jornades amb la intervenció «Arnau de Vilanova i el *ver cristianisme*: heterodòxia o radicalitat cristiana?». Hi va comentar el contingut i les circumstàncies en què es va promulgar a Tarragona l'any 1316, poc després de la mort del mestre, la sentència condemnatòria dels seus escrits. La interpretació negativa de determinades tesis presents als textos d'Arnau, que sovint no suporten una confrontació directa amb aquests mateixos escrits, va generar greus suspicacions envers l'autor. I va contribuir decisivament a dificultar la difusió de les seves propostes reformadores, entre les quals molt especialment el concepte de *ver cristianisme*, amb el qual propugnava un retorn als valors genuïnament evangèlics.

La segona intervenció, «Martiri della mística: Margherita Porete, imputata alla corte di Ragione per aver fatto di *vouloir et amour martire*», va anar a càrrec de Maria Alessandra Soleti. La professora de la Universitat de Siena va relatar el cas de Marguerite Porete, condemnada per haver escrit el *Miroir des simples âmes*. Ho va fer, a més, en la seva llengua vulgar, el francès. Es tenen poques notícies de Marguerite, més enllà del que se'n diu al procés que la va dur a la foguera —en el qual, per cert, es va negar a fer cap mena de declaració. Això no va impedir que la seva obra tingués una difusió prou àmplia, i que se'n hagin conservat diversos manuscrits, inclosa una versió llatina que ella mateixa va fer traduir. Les possibles vinculacions de Porete amb Llull són per ara desconegudes, per bé que el beat era a París l'estiu de 1310, quan ella va ser executada. Tampoc no és sobrer esmentar que al ms. Laud. Lat. 46 de la Bodleian Library d'Oxford, en què es conserva una còpia